

A „nagy proletár kulturális forradalom” és utóélete

Maótól a diákmozgalmakig

Unalmas, elvont ideológiai tételek hogyan voltak képesek óriási tömegeket, mindennek előtt a tanult fiatalokat a hisztérikus lelkesedés állapotába juttatni? „Kulturális forradalom” jelszava alatt a kultúrájukra méltán oly büszke kínaiak miért pusztították elszánt dühvel a múlt becses értékeit? A hierarchia körülményei között szocializálódott, az öregek, a felettük állók tiszteletére nevelt fiatalok miért vetkőztek ki úgy magukból, hogy köztiszteletben álló embereket, hivatalnokokat, tanárokat ütleljenek, megkínózzanak, esetenként megöljenek? Hogyan magyarázható és érthető meg, hogy Mao Ce-tung, aki az 1960-as években már a régi császárok minden előjogával rendelkező és akit szinte istenként tiszteltek, harcot indított azon rendszer lényeges elemei ellen, amelyet az ő vezetésével hoztak létre? A kínai kulturális forradalom eredetét, lefolyását, eredményeit és következményeit érintő kérdésekre számtalan tény, dokumentum ismertté válása után sem könnyű kielégítő válaszokat adni.

A „gyökerek”

A kulturális forradalom gyökereit keresve minden értékelés megegyezik abban, hogy elindításában és lefolyásában meghatározó szerepe volt Mao Ce-tungnak. Ezt az is jelzi, hogy a „katasztrófa tíz évének” – ahogy a kínaiak nevezik az időszakot – a „nagy kormányos” halála (1976) vetett véget. A következő évben tartott XI. pártkongresszuson a kijelölt utód, Hua Kuo-feng ezt megerősítette: „Mao elnök páratlan forradalmi bátorsággal és előrelátással személyesen indította meg és irányította a nagy proletár kulturális forradalmat, amelyre még nem volt példa a proletariátus diktatúrájának történetében.” A kulturális forradalmat nemcsak nagyra értékelte, hanem határozottan kijelentette, hogy „hasonló politikai forradalmak a jövőben még sokszor sorra kerülnek”. 1981-ben azonban a Kínai Kommunista Párt (KKP) – Teng Hsziao-ping vezetésével – már erőteljes szavakkal ítélte el a tízéves időszak alatt történeteket, és más előjellel értékelte Mao szerepét. Ám

Propagandaszobrocska az értelmiségit megszégyenítő vörösgárdista alakjával

mivel a rendszer legitimációja nagymértékben kötődött Maóhoz és eszméihez (a kínaiak a maoizmus kifejezést nem használják), felelőségének megállapítása után leszögezték: „Érdemei az elsődlegesek és hibái másodlagosak.”

Az okokat és a Maót motiváló tényezőket keresve utalni kell a rendkívül súlyos következményekkel járó, legalább 45 millió ember halálát okozó „nagy ugrásra” és az ezt követő, úgynevezett „kiigazításra”. A hibás gazdaságpolitika kijavítása során nyilvánvalóvá vált a vezetés megosztottsága.

„Meggyőzésre kész” vörösgárdista „örsváltók” hangszórával és a fegyverként használt tollal. Propagandaplakát, 1971

„Kuomintangista ellenforradalmárokat” kísérik a vörösgárdisták

Átnevelés a falvakban

A kulturális forradalom nagyrészt városi jelenség volt, Kína városi lakosságának mintegy felét érintette. Azokat, akiket a „nép ellenségeinek” nyilvánítottak, nem szabadságvesztésre, hanem javító-nevelő munkára ítélték, és vidékre internálták. Idővel azonban a kulturális forradalom égisze alatt megszaporodó anarchista jelenségek és erőszakos cselekmények magát Maót is arra készítették, hogy kísérletet tegyen a radikális csoportok megfékezésére. 1968 júliusában munkások és katonák részvételével „propagandacsapatokat” küldtek szét az országban a vörösgárdisták megrendszabályozására. A hadsereg ellenőrzése alá vonta az országot. Decemberben pedig megkezdődött a városi fiatalok – immár főként a vörösgárdisták – falura küldése, hogy átneveljék őket a szegény- és alsó-középparasztok. Nem csupán ideológiai oktatásról volt szó, hanem a radikális fiatalok fizikai munkán keresztül történő átneveléséről, miközben az ország távoli vidékeire küldték őket. A fiatal radikálisokon kívül a hivatalnokok, értelmiségiek és általában a „káderek” nagy tömegeit szintén fizikai munkára irányították, néhány hónaptól több évig terjedő időszakra.

F. I.

Mao az ekkor követett irányvonal, az alkalmazott módszerek miatt attól tartott, hogy a forradalom eltávolodik alapvető céljaitól, és az egyenlőség, a forradalmi elszántság, a puritánság helyett az anyagi javak hajszolása, az önzés válik jellemzővé. Bírálta a párt- és államapparátus korrupcióját, bürokratikus magatartását, a tömegektől, a néptől való eltávolodását. A kínai valóságnak ezekből a ténylegesen jelentkező negatívumából időnként egészen szélsőséges következtetéseket vont le a párt és a forradalom sorsára vonatkozóan. 1963 májusában például így figyelmeztetett: „Ha a dolog így megy tovább, akkor nem kell hozzá sok idő, ha kevesebbet számítunk, néhány év vagy tíz-egynéhány év, ha többet, néhány évtized, s elkerülhetetlenül bekövetkezik az országos méretű ellenforradalmi restauráció. A marxista-lenin-

nista párt kétségkívül revizionista, fasiszta párttá változna, egész Kína megváltoztatná a színét.” Úgy ítélte meg, hogy a „kiigazítás” során a vezetés egy része olyan álláspontot képvisel, ami felidézti ezt a veszélyt, és az ő eltávolításukat is célozta a kulturális forradalom.

Nagyon fontos tényező, hogy 1966-ra a szovjet–kínai viszony már a végletekig megromlott. A vita ideológiai, illetve politikai kérdések körül zajlott: a kínaiak nem tudták elfogadni a szovjet párt XX.

kongresszusán (1956. február) elkezdett desztalinizációt, a nyugati államokkal békés egymás mellett élésre törekvő politikát. Azt a feltételezést pedig végképp a revizionizmus megnyilvánulásának tartották, hogy a szocialista forradalom békés úton is győzhet. A kínai párt értékelése szerint a szovjet pártban uralkodóvá vált a revizionizmus, és a Szovjetunióban a kapitalizmus restaurációja folyik. Mao ugyanezen elfajulás veszélyét vélte felfedezni Kínában is, ami megerősítette a mozgalom elindítására vonatkozó elhatározását.

Az ifjúság és a hadsereg szerepe

Mao az 1960-as évek közepén már egyre többet foglalkozott a halál gondolatával. Elsősorban nem a saját sorsa izgatta, hanem az *utódlás* kérdése, nemcsak az örökös tekintve – nehogy az utód egy Hruscsovhoz hasonló „revizionista alak” legyen –, hanem a nemzedékváltással összefüggésben is. Bár pesszimistán ítélte meg a veterán forradalmi generációt felváltó ifjúságot, mégis hozzájuk fordult, hogy mozgósításukkal megakadályozza a veszélyes tendenciák érvényesülését, és eltávolítsa a vezetés „kapitalista úton járó” tagjait. A kulturális forradalmat és benne az ifjúság szerepét alkalmazni látta a *párt- és állami apparátus megtisztítására*, de arra is, hogy az ifjúságot forradalmi élményhez és tapasztalatokhoz juttassa.

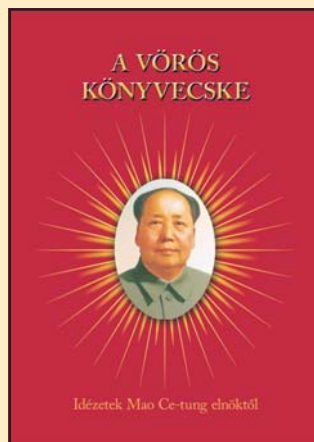
Személyes hatalmán, a körülötte kialakított személyi kultuszon és a fiatalok tömegein kívül Mao mindenképp előtt a *Népi Felszabadító Hadseregre* támaszkodhatott, amely az eseményekben időnként valóban meghatározó szerepet játszott. A hadsereget Mao eszméi szellemében átpolitizálták, a népi háború doktrínájának hangsúlyozásával, a rangok eltörlésével már korábban „forradalmasították”. A hadsereg ideológiai átnevelésére indított kampányok még 1960-ban kezdődtek Lin Piao, az 1959-ben kinevezett honvédelmi miniszter vezetésével. A hadseregen belüli ideológiai munkára négy alapelvet vázolt fel, melyeket a későbbiekben a *négy elsőként* emlegettek: a forradalmi hadseregben az ember és

„Vörös könyvecske”

Az ideológiai és politikai kampányok jelentős részének eredete és végrehajtása a hadsereghez kötődött. Itt a már évek óta folyó ideológiai és politikai átnevelés mintegy előképet jelentett a „szocialista nevelési mozgalom” számára. Lin Piao marsall a hadsereg katonái számára állította össze 1964-ben oktatási segédanyagul Mao Ce-tung műveiből azt a különböző témák szerint kiválogatott idézetgyűjteményt (hivatalos nevén: Idézetek Mao Ce-tung elnöktől – A legfőbb irányelvek), ami azután a kulturális forradalom idején a több százmilliós példányszámban és több tucat nyelven ki nyomtatott „vörös könyvecske” formájában a kínai emberek mindennapos kötelező olvasmányává, ideológiai „katekizmusává” vált.

Részletek „A vörös könyvecske”-ből:

Van egy régi kínai példabeszéd, melynek címe: „Ostoba Apó elhordta a hegyeket”. Arról van benne szó, hogy élt valamikor réges-régen Kína északi részén egy aggastyán, név szerint Ostoba Apó az Északi hegyekből. Házától délre két hatalmas hegy, a Tajhang és a Vangvu állta el az utat. Ostoba Apó elhatározta, hogy fiaival együtt ásóval a kezében elhordja a hegyeket. Egy másik öreg ember, akit Bölcs Aggastyánnak neveztek, fáradozásuk láttán elnevette magát, és ekképpen szólt: „Micsoda ostobaságot műveltek! Hogy tudnátok ti néhányan elhordani két ilyen hatalmas hegyet?” Ostoba Apó így válaszolt: „Ha majd meghalok, a fiaim folytatják, s ha ők is meghalnak, itt maradnak az unokáim, és így váltják majd egymást a nemzedékek végtelen sorban. Akármilyen magasak is a hegyek, tovább már nem nőhetnek, és minden ásonyommal kisebbek lesznek. Miért is ne hordhatnánk el azokat az útból?” Miután megcáfolta a Bölcs Aggastyán hibás érvét, Ostoba Apó nap nap után töretlen meggyőződéssel ásta a hegyeket. Az Ég Urát meghatotta ez a buzgalom, s elküldte két szolgáját, akik ezután elvitték a két hegyet. Manapság szintén két hatalmas hegy nehezedik a kínai népre: az egyik az imperializmus, a másik a feudalizmus. A Kínai Kommunista Párt régen elhatározta, hogy elhordja e két

A vörös könyvecske legújabb magyar nyelvű kiadása

hegyet. Ki kell tartanunk és szüntelenül kell dolgozunk, s akkor mi is megindítjuk az Ég Urának a szívet. Ez az Ég Ura ugyanis nem más, mint a kínai nép tömegei. Ha felkelnek és velünk együtt ássák e két hegyet, miért is ne tudnánk azokat elhordani? („Ostoba Apó elhordta a hegyeket” [1945. június 11.], Válogatott Művek III. k.)

Vannak, akik olvastak néhány marxista könyvet, és tudósoknak képzelik magukat; pedig valójában nem mélyedtek el tanulmányaikban, a tanultak nem gyökeresedtek meg elméjükben, ezért nem is tudják azokat alkalmazni, és osztályérzelmeik is a régié maradtak. Akadnak olyanok is, akik igen elbizakodottak, alighogy elolvastak valamit, máris nagyképűsködnek, és magasan hordják az orrukát; mihelyt azonban viharos idők állnak be, állásponjuk nyomban egészen másnak bizonyul, mint a munkásoké és a dolgozó parasztok túlnyomó többségé: az előbbieké ingadozik, az utóbbiaké szilárd; az előbbieké kétértelmű, az utóbbiaké félreérthetetlen. („Beszéd a Kínai Kommunista Pártnak a propagandamunkáról rendezett országos konferenciáján” [1957. március 12.]

.)

A következetes materialisták nem ismernek félelmet; reméljük, hogy mindenki, aki velünk együtt harcol, bátran vállalja kötelezettségeit, és leküzd minden nehézséget, nem fél a kudarcoktól, vagy a pletykától és a gúnytól, nem fél megbírálni bennünket, kommunistákat, és nem fél javaslatokkal élni. „Aki nem retteg a felnégylettéstől sem, az a császárt is le meri ráncigálni a lováról” – ilyen rettenthetetlen szellemre van szükségünk a szocializmusért és a kommunizmusért vívott harcban. („Beszéd a Kínai Kommunista Pártnak a propagandamunkáról rendezett országos konferenciáján” [1957. március 12.]

)

Meg kell értetnünk az egész ifjúsággal, hogy hazánk most még igen szegény, s ezen rövid időn belül nem lehet alapvetően változtatni; Kínából gazdag és erős országot teremteni csak úgy lehet, ha ifjúságunk és az egész nép néhány évtizeden át egységesen harcol, és saját kezével munkálkodik. Szocialista rendszerünk létrehozása megnyitotta előttünk az eszményeink világába vezető utat, de az eszményi világ megvalósítása saját szorgalmas munkánktól függ. („A népen belüli ellentmondások helyes kezeléséről” [1957. február 27.]

Forrás: terebess.hu

a fegyver viszonyában az ember élvez elsőbbséget; a politikai munka előbbre való minden másfajta katonai munkánál; a képzésben, az általános adminisztratív munkában az ideológia az első; az „élő gondolkodás”, a gyakorlati alkalmazás előbbre való, mint a könyvből szerzett tudás. Lin Piao emellett hangsúlyozta, hogy magasra kell emelni „Mao Ce-tung eszméinek vörös zászlaját”, és törekedni kell azok átfogó elsajátítására.

1964-ben Mao egyes mondataiból összeállították a híres vörös könyvecskeket, amit a kulturális forradalom idején számtalan nyelvre lefordítva (köztük

magyarul) sok millió példányban adtak ki és a kultikus szent könyv rangjára emelkedett. A hadseregben folyó ideológiai kampány hatását modellhősök megformálásával és példaképül állításával próbálták fokozni. Ezek Mao műveiből elsajátított forradalmi szellem szerint éltek, a forradalom iránti legteljesebb odaadással és önfeláldozással, többnyire életüket is adva ezekért az eszmékért. A leghíresebb modellkatona Lej Feng volt, akinek kultusza (nemcsak a hadseregben, hanem az egész társadalomban) még jóval a kulturális forradalom után is folytatódott. A katonák nimbuszának

erősítéséhez hozzájárult a hadsereg helytállása az 1962. évi kínai–indiai hátraháborúban. A hadsereg mindezek alapján felkészült arra a szerepre, amely a kulturális forradalom alatt várt rá. Az ebben a közegeben kialakult szellemiséget kívánták az egész társadalomban elterjeszteni, ezért kiadták a jelszót: „Az egész nép tanuljon a Népi Felszabadító Hadseregtől!” (1964. február). A katonai rendet a legmagasabb rendű ideális szervezatként állították be, amelyhez a „minden ember katona” jelszó szellemében mindenkinek alkalmazkodni kell. A „tanulni a hadseregtől”, a „minden ember katona”

jelszavak, illetve mozgalmak azután a „készülni a háborúra” felhívásba toroklottak. (Ezt motiválta az akkor folyó indokínai háború eszkalációja is.)

A párt mindenek fölött

Mao meghatározó szerepének hangsúlyozása mellett a kulturális forradalom legáltalánosabb előfeltétele volt a Kínában kialakított politikai rendszeréhez képest a kínai ugyanis egy sor *sajátos vonást* mutatott, így kezdettől a sztálinista-maoista jelzővel illelhetjük. Egyik – már említett – jellegzetessége volt a *hadserg különleges súlya* az állami és a pártéletben. A diktatórikus, szinte katonai fegyelmű irányítás, az erős hierarchizáltság többé-kevésbé jellemzője a sztálini típusú rendszereknek, de eléggé sajátos vonásnak tekinthetjük Kínában, hogy az ország vezetése túlnyomórészt a katonák kezébe került. A győzelem után legalábbis ez volt a helyzet, amikor Mao-Ce-tung által deklaráltan is a hadsereg számított a legfőbb káderforrásnak: 1958-ig hétmillió tisztet és katonát irányítottak az állami és pártapparátusba, a társadalmi szervezetekbe. Az 1949 után is létező katonai ellenőrzés csak fokozatosan adta át a

A zord idő ellenére is járőröznek az országot védő Népi Felszabadító Hadsereg katonái. Propagandaplakát, 1966

helyét a polgári igazgatásnak; a meghatározó az a meggyőződés volt, hogy az új hatalom személyi állományának kiválasztásánál a politikai elkötelezettségnek és megbízhatóságnak kell játszania a döntő szerepet, amit kifejezett az a sokszor hangoztatott állítás, hogy „a katonák a proletár eszme hordozói”. A tömegek politikai aktivitásának gyenge-

sege, a demokratikus hagyományok szinte teljes hiánya mellett a nép demokratikus diktatúrájaként meghatározott hatalom jórészt *katonai-bürokratikus diktatúráként* működött. A polgári igazgatásra való áttéréssel a hadsereg közvetlen társadalmi-politikai szerepe szűkült, de hangsúlyozni kell, hogy addigra a katonai-parancsoló szellem általánosan uralkodóvá vált, az ilyen szellemiségű káderek megszállták az irányító posztokat.

A párt és állami hierarchia legfelső pozícióit évtizedeken át a *veteránnak számító kommunisták* töltötték be, akik esetében – akárcsak az alattuk elhelyezkedő szinteknél – jellemző volt a párt- és az állami intézmények összefonódása következtében a funkcióhalmozás. Ez az egyre inkább a gerontokrácia vonásait mutató kategória felette állt bármifajta demokratikus ellenőrzésnek, minden lényeges kérdést a soraikon belül található csoportok küzdelme során döntöttek el. A hatalom kevésbé intézményesült, ami elsősorban nem az intézmények hiányára utal, hanem arra, hogy az intézmény súlyát, jelentőségét nagymértékben befolyásolta az élére kerülő személy tekintélye, életútja során felhalmozott „érdeimei” és kapcsolatrendszere.

A szovjet párt (SZKP) XX. kongresszusán a Sztálinnal szemben megfogalmazott bírálat hatására Kínában is, a KKP VIII. kongresszusán (1956) felvetették a személyi kultusz problémáját. Elismerték, hogy a kínai párt- és társadalmi életben is jelentkezett a személyi kultusz, de ezt nem hozták összefüggésbe Mao személyével, sőt úgy állították be, hogy Mao kezdettől fogva az egyik élharcosa volt a személyi kultusz elleni küzdelemnek.

Kampánypolitizálás

A politikai rendszer egyik jellemzője volt a kampánypolitizálás, ami szorosan kapcsolódott a kulturális forradalomhoz is. A néptömegeknek a politikai döntéshozatalból való kirekesztettségének csak látszólag mondanak ellent a rendszer egész időszakát – még a reformidőszakba is áthúzódóan – végigkísérő, *szinte egymásba érő kampányok*, tömegmozgalmak. A tömegek részvétele ellenére ezek csak látszólag voltak demokratiku-

Mao személyi kultusza

A Mao körüli személyi kultusz a kínai istencsászság ősi hagyományából táplálkozott. Mao felismerte, hogy az autokrácián szocializálódott kínai állampolgárnak szüksége van valakire, akire felnézhet. Kínában ráadásul a vallásos áhítatot is helyettesíteni kellett. Személyi kultuszát Mao tudatosan fejlesztette: az 1958. évi pártkongresszuson deklarálta, hogy a Marxhoz vagy Leninhez hasonló személyiségek fokozott tisztelete helyénvaló. Az elnök képeit és szobrai nyilvános helyeken és a családi házi oltárokon is kiállították. A nyomdák éveken keresztül a „nagy kormányos” műveit ontották, és csak Maót dicsőítő kiadványokat állítottak elő. A sajtóban minden lapszám egy-egy útmutató Mao-idézzel kezdődött. Mao portréit és a tőle vett idézetekből összeállított vörös könyvecskét, a „Mao-bibliát” vallásos tisztelet övezte. Halála után (1976) testét bebalzsamozták és a Tiltott Várossal szemben emelt, hatalmas mauzóleumban tették közszemlére, ahol jelenleg is látható, számos kínai pedig ma is házi oltárt állít fel Mao tiszteletére.

Úttörők olvassák hangosan a Mao-idézeteket. Falinaptár részlete, 1968

F. I.

sak, valójában mindig felülről indított, a vezetés termelési vagy ideológiai-politikai célkitűzéseinek megvalósítására irányuló megmozdulások voltak. A mozgalmak célpontjai gyakran a párt- és állami apparátus, az értelmiség egyes csoportjai voltak, és mivel különböző tisztogatásokkal és retorziókkal jártak együtt, így bizonyos értelemben előképei voltak a kulturális forradalomnak.

A kínai társadalomban 1966-ra számos tényleges feszültség és elégedetlenség halmozódott fel, amelyet sokszínűsége ellenére a Mao által megjelölt irányba lehetett mozgósítani, vagyis a tömegek által is fő felelősnek tartott apparátusok ellen. Könnyen elfogadták Mao következtetését, hogy minden bajok fő okozója az igazi szocialista elvektől való eltávolodás, a párt- és állami apparátus munkamódszere, bürokratizmusa, korrupciója, a tömegektől való elidegenedése.

A „forradalommal jár”?

A politikai rendszer sajátosságai, a hatalmi harcok összetettsége, a társadalmi ellentmondások sokrétűsége mellett érthető, hogy külföldön a kulturális forradalom az adott időszakban számos félreértésre és félremagyarázásra adott alapot. Különösen nyilvánvaló volt ez 1968 lázas hónapjaiban, amikor a különböző országok *újbaloldali mozgalmai* (amelyeket olyan vezérek fémjeltek, mint Rudi Dutschke, Daniel Cohn-Bendit) szellemi bázisaik megjelölésekor Marx és Herbert Marcuse mellett Mao Ce-tungra is hivatkoztak (a három M). Ez jórészt félreértés eredménye volt, amelyben szerepet játszottak azok a „balos” vagy „újbalos”, Kínával foglalkozó szakemberek, sinológusok is, akik a „nagy proletár kulturális forradalmat” valóban „bürokráciaellenes forradalomként” ábrázolták, mint kísérletet a „nagy demokrácia” megteremtésére, mint forradalmat az oktatásban (miközben Kínában hosszú időre bezárták az iskolákat, egyetemeket) stb. Az értelmiség jelentős csoportjai nem láttak át Mao retorikáján, és elfogadták az eseményekről adott magyarázatát.

A kultúraellenes fellépésekről, értelmiségiek, vezetők üldözéséről, esetenként halálba kergetéséről és egyéb ször-

Leif Feng, „Mao hű katonája” úttörőknek mesél. Propagandaplakát, 1965

nyűségekről külföldre is eljutó értesüléseket megpróbálták úgy kezelni és magyarázni, mint a forradalom elkerülhetetlen árát és velejáróját. A bürokráciaellenesség hívei csak a régi lerombolására összpontosítottak, figyelmen kívül hagyták, hogy mit állítottak a régi helyébe, ami semmivel sem volt kevésbé bürokratikus vagy diktatórikus, sőt mivel az új hatalmi szervekben (ismét) a hadsereg túlsúlya érvényesült, ezek a vonások csak felerősödtek. A diákmegmozdulások fiataljai pedig elsősorban Mao gondolatainak forradalmi tartalmára, a lázadás jogosságát hangsúlyozó kijelentéseire koncentráltak, és kevésbé törődtek azok gyakorlati megvalósításának tényeivel. Esetükben sokkal inkább érzelmi alapú reagálásról, semmint tényszerű ismereteken alapuló, racionális döntésről volt szó.

A Kádár-rendszer bírálata – balról

A legtöbb szocialista országban a hosszú évek óta a kínaiakkal folyó el-

„A világ népei szeretik Mao elnök műveit.” Részlet egy kínai falinaptárból, 1968

Museum für Völkerkunde, Wien

keseredett vita, a kínai valóság árnyoldalainak megismertetése biztosította a kritikai attitűdöt a maoizmussal kapcsolatban. Ezért meglepő, hogy ezekben az országokban – köztük hazánkban is – akadtak egyének és csoportcskák, akik, illetve amelyek a maoizmus hívévé váltak. Magyarországon ezek „balról” támadták a Kádár-rendszert. Azzal vádolták, hogy feladta a kommunista ideológia több tételét, jobboldali elhajlónak vált. Az ellenséggel szemben

határozottabb fellépést, keményebb diktatúrát követeltek. Hittek abban, hogy valódi marxista alapon álló baloldali társadalmat lehet létrehozni. Lényegében tehát a magyar 1968-as maoisták a sztálinizmus–maoizmus felelő bírálták a Kádár-rendszert. Saját bevallása szerint ilyen álláspontot képviselt akkor például Haraszti Miklós, Dalos György, Malgot István is.

Az álláspont képviselői lépéseket tettek nézeteik terjesztésére, sőt ilyen alapon álló szervezet létrehozására. Ennek következtében került sor arra a perre, amelyet 1968-ban Pór György és társai ellen maoista összeesküvés vádjával folytatott le a Budapesti Központi Kerületi Bíróság. A szervezkedés vezetője, Pór György orosz–történelem szakos egyetemista, 1965 nyaratól munkásör, akit 1966-os rendőri figyelmeztetés után egy évre kizártak az egyetemről. A vádirat szerint 1964-től bejárta a budapesti kínai nagykövetségre, onnan anyagokat hozott el és terjesztett. Az első illegális csoportot 1966 augusztusában szervezte meg. Pórt 1968 márciusában két és fél évre ítélték (jóval előbb szabadult). A perben Dalos György héthavi felfüggesztett börtönbüntetést kapott, a csoport többi tagját (például Gáti Tibor, Révai Gábor, Vizl Eduárd) kisebb felfüggesztett börtönbüntetésre ítélték. A magyar társadalom túlnyomó többsége egyáltalán nem szimpatizált a maoizmussal, nem véletlen, hogy később az úgynevezett demokratikus ellenzék (a későbbi SZDSZ elődjét) a rendszer propagandája a maoista váddal is igyekezett megbélyegezni.

JORDÁN GYULA